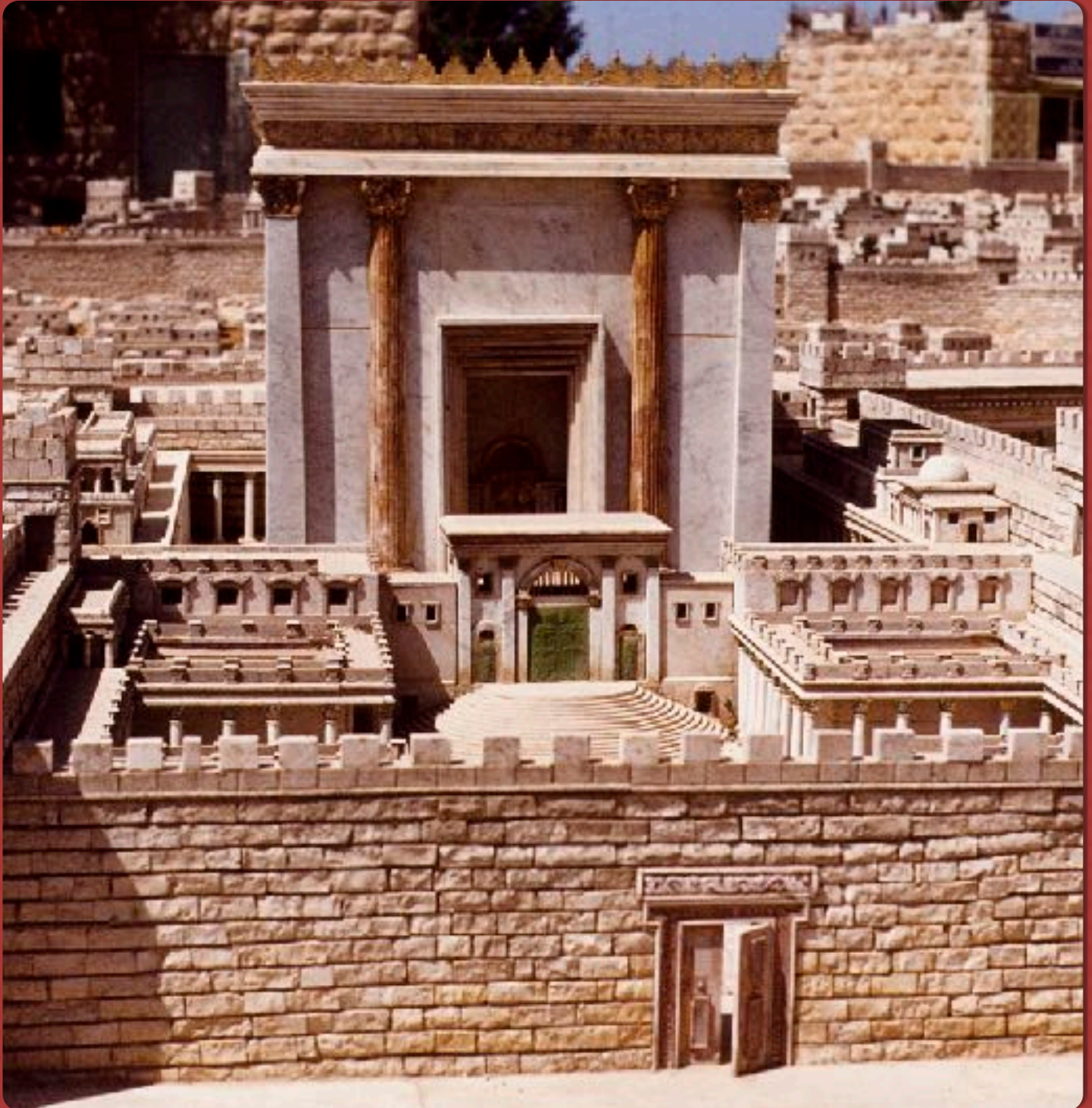

HEBREEËN

EEN BIJBELCOMMENTAAR DOOR K. FIEGGEN

Indeling en inhoudsopgave		pagina
<i>Colofon</i>		2
<i>Inleiding</i>		3
<i>Inhoudsopgave van genummerde boxen</i>		4
I Jezus de Zoon	1:1-4:13	5
a. 1:1-14 Jezus de Zoon van God		5
<i>i1</i> 2:1-4 <i>Intermezzo 1: de betere behoudenis</i>		11
b. 2:5-18 Jezus de Zoon des Mensen		13
c. 3:1-6 Jezus de Zoon over Gods huis		18
<i>i2</i> 3:7-4:13 <i>Intermezzo 2: de betere rust</i>		20
II Jezus de hogepriester	4:14-10:39	25
a. 4:14-5:10 Jezus als hogepriester voor onze zwakheden		25
<i>i3</i> 5:11-6:20 <i>Intermezzo 3: de betere hoop</i>		29
b. 7:1-28 Jezus als hogepriester voor onze eredienst		32
c. 8:1-13 Jezus middelaar van een beter verbond		37
d. 9:1-12 Jezus ingegaan in de volmaktere tabernakel		41
e. 9:13-10:25 Jezus het betere offer		45
<i>i4</i> 10:26-39 <i>Intermezzo 4: het betere bezit</i>		55
III Jezus de overste leidsman	11:1-13:25	57
a. 11:1-40 De wolk van getuigen		57
b. 12:1-17 Jezus de voleinder van het geloof		68
c. 12:18-29 Jezus in de hemel		72
d. 13:1-25 Jezus buiten de poort		75
<i>Geraadpleegde werken</i>		79

Colofon

Uitgeverij: Kepler boeken te Gorinchem

Auteur: K.Fieggen

Bijbelcommentaar op de brief aan de Hebreeën

ISBN 9789082087130

NUR 707

Copyright © februari 2015 K. Fieggen

Tweede druk

Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INLEIDING

Schrijver en ontvangers

Deze brief is heel bijzonder qua inhoud en vorm. De schrijver maakt zich niet bekend (zodat Jezus als onderwerp schitterender wordt) en pas in H 13 blijkt dat het toch een brief is, hoewel ook tussendoor blijkt dat het *aan* een bepaalde groep mensen geschreven is. In het oosten is men vrijwel steeds overtuigd geweest dat Paulus deze brief heeft geschreven en veel wijst daar ook op. In elk geval hoorde hij niet bij de twaalf apostelen (zie 2:3), was hij een metgezel van Timoteus (13:23) en lijkt de verwijzing in 2Petr.3:15 naar een brief van Paulus het beste bij Hebreeën te passen. Het lijkt logisch te veronderstellen dat de brief geschreven is aan Joodse gelovigen in Israel en wel voordat Jeruzalem werd verwoest. Dan is hij geschreven vanuit Italië (Rome; zie 13:24), mogelijk tijdens de laatste gevangenschap van Paulus (tussen 64 en 67). In elk geval had ook Timoteus gevangen gezeten (13:23) en waren enkele voorgangers al gestorven (13:7).

Inhoud

De inhoud is bijzonder omdat er geen bijbelboek is dat zo duidelijk de grootheid van Jezus met argumenten tekent en met zo'n brede blik. Het Oude Testament is duidelijk op de achtergrond aanwezig: voortdurend haalt de schrijver aan wat er in het OT staat (over God, over engelen, over de Mensen-zoon, over Mozes, over de woestijnreis, over Jozua, over Aaron, over Melchisedek, over Abraham, over de tabernakel en de offerdienst, over het geloof van een hele serie gelovigen uit het OT, over Horeb en over de legerplaats).

In deze brief worden veel vergelijkingen getrokken: Jezus wordt vergeleken met de engelen (H1+2), met Mozes (H 3), met Aaron en Melchisedek (H 4-10). Verder vinden we een vergelijking tussen de aardse en hemelse tabernakel, tussen tijdelijk en eeuwig priesterschap en tussen de bergen Horeb en Sion (als beelden van het oude en het nieuwe verbond). Bij al die vergelijkingen hoort één kernwoord dat het hele boek typeert: *beter*. Ten eerste is Jezus *beter*: beter (meer) dan de engelen, beter dan Mozes, beter dan Aaron, beter dan Jozua. Ten tweede is het nieuwe verbond beter dan het oude, de hemelse tabernakel beter dan de aardse, hebben we betere beloften ontvangen, een beter verbond, betere slachtoffers, een beter bezit, een beter vaderland en een betere opstanding (11:35). Het woord voor *beter* komt in Hebreeën 13x voor (tegen 19x totaal in het NT).

Volmaakt, eeuwig en hemels

Daarnaast komen we de volgende sleutelwoorden tegen: volmaakt, eeuwig, eeuwigheid en hemels. Deze maken temeer duidelijk waarom de nieuwe bedeling zoveel beter is. Het levitische priesterschap heeft geen volmaking gebracht, net zomin als de wet en de offers. De christen kent die volkomenheid wel, al kijkt ook hij uit naar de volmaaktheid die nog komen zal (zie 12:18-28).

Boeken van Mozes

Door het hele boek heen neemt Paulus zijn lezers als het ware mee door de Pentateuch: de schepping en de vaders in Genesis (H 1), de verlossing uit de slavernij in Exodus (H 2), hogepriester en offers van Leviticus (vanaf H 3), de reis door de woestijn van Numeri (H 10 en 11) en tenslotte staan ze aan het eind vlak voor het ingaan van het beloofde land (maar wachten nog op ons als het ware: H 12 en 13).

Intermezzo's

Wat opvalt door de hele brief heen is een aantal *intermezzo's*. Het is duidelijk dat de schrijver niet alleen veel wil vertellen over wie Jezus is, maar zich ook zorgen maakt over de wandel van zijn lezers. Deze intermezzo's benadrukken de verantwoordelijkheid van de gelovigen en hebben een duidelijk waarschuwend karakter. We vinden ze in 2:1-4 (*de betere behoudenis*), in 3:7-4:13 (*de betere rust*), in 5:11-6:20 (*de betere hoop*), in 10:26-39 (*het betere bezit*) en wellicht moeten we ook 12:12-13:7 (*het beter sprekende bloed*) als een intermezzo beschouwen (maar dat is in dit commentaar niet in de indeling opgenomen). De intermezzo's geven het *probleem* weer tegen welke achtergrond de prachtige inhoud van deze brief schittert. De lezers liepen blijkbaar het gevaar (in elk geval *uiterlijk*) terug te vallen in het

Jodendom, mogelijk o.a. vanwege vervolgingen. Juist het praktiserende geloof in de Here Jezus bracht hen in moeilijkheden en het leek verleidelijk het aanstootgevende van het kruis te verminderen. Ze kwamen dan dichterbij hun volksgenoten, werden acceptabeler.

Dat zou hun probleem echter alleen maar vergroten, want dan zouden ze teruggaan naar vroeger, naar het aardse en oude regime van de wet - en daarmee in feite de grond van de genade verlaten en de Here Jezus verloochenen. Ze moesten worden opgewekt om aan Hem vast te houden en meer en meer gaan beseffen hoeveel *beter* ze het hadden gekregen en hoeveel *beter* Hij is. Daartoe dienen ook de voorbeelden van vele gelovigen uit het oude testament - die vooruit zagen naar het betere van het nieuwe verbond - en uiteraard de vergelijking van Jezus met de personen uit het OT (Mozes, Aaron en Melchisedek) en met de offerdienst van met name de tabernakel.

Gebruiksaanwijzing

Op p 2 is de gebruikte indeling opgenomen. Elk genoemd onderdeel is voorzien van een inleiding, waarna de bespreking van dat gedeelte volgt. Tussendoor staat soms een niet genummerde box (een soort "tussen haakjes"). Verder zijn er 26 (genummerde) BOXEN opgenomen, die een bepaald begrip nader toelichten of een bepaalde zaak algemener bespreken. Zie de lijst hieronder voor de onderwerpen en waar ze te vinden zijn. Voor het Nieuwe Testament is de Telos vertaling gebruikt.

BOX	Onderwerp	pagina
1	De eerstgeborene	10
2	Zeven maal verheven	10
3	Behoudenis	12
4	Hoe lezen we 2:9?	14
5	Zoon van God en Mensenzoon	15
6	Het overwinnen van de dood	16
7	Voor de Joden of ook voor ons?	16
8	Welke rust is hier precies bedoeld?	22
9	Afvallen van de levende God	24
10	Verzoeken	27
11	Geestelijke groei	29
12	Aäron en Melchisedek	33
13	Melchisedek	34
14	Verandering van wet	35
15	Tussenbeide treden ... want zo'n hogepriester paste ons ook	37
16	Verbonden in OT en NT	39
17	Oud en nieuw: meer dan alleen schaduw en werkelijkheid	42
18	Driemaal verschenen	47
19	De wil van God	49
20	Het ene Offer en de vier offers	50
21	Het voorhangsel - gescheurd?	52
22	Heiliging tot priesterdienst	54
23	Zonder Schepper vaart niemand wel	58
24	Ten bloede toe?	70
25	Over Sion	73
26	De toepassing voor ons (afzondering)	77

I Jezus de Zoon

In dit gedeelte wil de schrijver blijkbaar duidelijk maken Wie Jezus in de eerste plaats is: de Zoon. Hij is God de Zoon, die mens werd - Zoon van God. Hij is daarbij ook Zoon des Mensen - een titel die we in Daniel 7 en Psalm 8 vinden voor de komende Koning. Hij is ook de Zoon over Gods huis en is daarin trouw bevonden. Voordat Hij als Hogepriester wordt geïntroduceerd en als Overste Leidsman, moet Hij eerst geschetst worden in al zijn Majesteit als de Zoon - in alle aspecten daarvan. De verhevenheid van het christendom wordt getoond in de verhevenheid van Christus (hoewel Jezus in deze brief maar weinig zo wordt genoemd).

1a. 1:1-14 Jezus de Zoon van God

Het eerste dat opvalt, is dat de schrijver meteen met de deur in huis valt - geen afzender, geen geadresseerden en geen inleidende woorden. Daarbij klimt hij als het ware gelijk op de hoogste berg. Dit eerste deel is te vergelijken met Johannes 1 en Kolosse 1: het gaat over de hoge afkomst van Jezus - om te laten zien dat Hij uiteraard hoger en beter is dan alle anderen, vanaf het begin. De schrijver valt hierbij geheel weg. Dit deel valt als vanzelf op te delen in drieën.

1a1. De Zoon (1:1-4)

In het eerste vers wordt gelijk al de toon voor de hele brief gezet: tegenover *vroeger* staat *in het laatst van deze dagen*, tegenover *de vaderen* staat *ons* en tegenover *de profeten* staat *(de) Zoon*. In deze brief wordt een vergelijking gemaakt tussen de oude en de nieuwe bedeling, tussen vroeger en nu. De schrijver zal duidelijk maken hoeveel beter de nieuwe bedeling is en hoeveel beter en hoger Hij is die daarin de hoofdpersoon is. En dan begint hij te vertellen wat het verschil is tussen Gods spreken vroeger en nu.

De profeten

God heeft vaak door middel van profeten tot het volk gesproken. Mozes is de eerste profeet en er zijn er velen gevolgd. God maakte gebruik van mensen die zelf feilbaar waren. Soms liet Hij hen als levende voorbeelden optreden: Hosea moest een hoer trouwen, Jeremia moest een stuk land kopen en een gordel laten bederven en Ezechiël moest op zijn zij vastgebonden de belegering van Jeruzalem uitbeelden (terwijl hij zijn eten op mest moest koken). Ook liet Hij de profeten nogal eens beelden zien of gebruikte Hij zelfs dromen van koningen (zoals Nebukadnezar). Sommige profeten hebben een zwaar leven gehad, sommigen zijn vervolgd of zelfs gedood. Maar steeds waren het gewone mensen zoals u en ik, die het volk Israel moesten opwekken om toch vooral de Heer te dienen en Hem te eren. Dat was volgens Mozes het kenmerk van een profeet: dat deze het volk niet van de Heer zou laten afwijken (Deut.13:1-5). Een profeet die dat wel deed,

moest gestenigd worden - net als een profeet die een voorzegging deed die niet uitkwam (Deut. 18:18-22). Vaak moesten profeten het oordeel aanzeggen, maar vaak ook ging dat gepaard met prachtige vergezichten en met het openbaren van een liefhebbend hart van God.

De Zoon

Maar toen kwam het moment waar al die profeten naar uitgekeken hadden (1Petr.1:10-12), inclusief Henoah en Abraham. God sprak op een geheel nieuwe manier, namelijk door zelf te komen. En nu niet in de gedaante van een Engel (zoals bijvoorbeeld bij Gideon en Manoah) of in de gedaante van een Krijgsheer (zoals bij Jozua), maar door echt mens te worden, van de bevruchting af aan. Zo kon Hij op een heel nieuwe manier tot zijn volk spreken: Hij was aan hen gelijk geworden (met uitzondering van de zonde). Het begrip *Zoon* is uit het OT wel bekend. Men wist dat de *Zoon van David* niet alleen op Salomo sloeg, dat God zelf over zijn *Zoon* sprak (in Psalm 2 enkele malen) en dat Daniel de *Zoon des Mensen* had gezien (Dan.7:13): in alle gevallen ging het om de Messias. Toch vinden we hier een nieuwe openbaring (nieuw t.o.v. het OT), parallel aan Johannes 1 en Kolosse 1. In dit eerste vers wordt namelijk niet gesproken over de Zoon van God maar over God de Zoon. Het lidwoord ontbreekt hier en dat wil zeggen dat God hier spreekt *als Zoon*. Dat betekent gelijk ook dat God tevens *Vader* is.

Het is deze nieuwe openbaring die de Joden maar moeilijk konden accepteren, zo leren we met

2:5-18 - aantekeningen

2:5 *Niet aan engelen:* engelen spelen een belangrijke rol in Gods regering, zoals bij het overhandigen van de wet, maar ook nu nog in Gods handelen met de aarde en met ons. Maar: niet zij zullen regeren, maar de Mensenzoon en wij met Hem.

Het toekomstige aardrijk: verwijst naar het 1000-jarig rijk. Maar nu al werken de *krachten* van de toekomstige eeuw in de gemeente (2:4 en 6:4,5).

Aardrijk is oikoumene: de bewoonde wereld.

2:6 *Getuigd* wordt normaal alleen gebruikt om iets plechtig te verklaren.

Mensenzoon. Vgl. de uitspraken van de Heer zelf in Joh.1:50-52, Mat.16:16,21,27, Joh.12:12-24,34 en Joh.5:26. Zie ook Luk.22:69 en 70. Mensenzoon is verbonden met vernedering en lijden en ook met verheerlijking en toekomstige regering (Dan.2+7). Vergelijk ook Dan.7:9+13 met Op.1:13vv: dan blijkt de Oude van Dagen dezelfde te zijn als de Mensenzoon!

Weinig (of: korte tijd) minder dan de engelen is zoals de LXX Ps.8 vertaalt. Er staat *elohim*, wat met God, goden of engelen vertaald kan worden.

2:8 *Niets overgelaten dat Hem niet onderworpen zou zijn* moet slaan op de geschapen dingen en personen, niet op God zelf: die kan niet aan een mens onderworpen zijn. Zie 1Kor.15:27, waar we lezen dat deze heerschappij tijdelijk is en plaats zal maken voor de nieuwe schepping (waar we veel minder over weten), als ook de dood aan Hem onderworpen zal zijn (als laatste vijand).

Het *...nog niet...* maakt duidelijk dat alles in principe aan Hem onderworpen is, maar dat dat nog niet zichtbaar is.

2:9 *Wij zien Jezus:* hier wordt zijn naam als mens op aarde gebruikt. Het *zien* hier is (i.t.t. dat in vs 8) een *bewust de aandacht richten op*.

Met heerlijkheid en eer gekroond: dat is Hij nu als mens; Hij heeft dat verworven door zijn sterven en opstanding. Als God de Zoon bezat Hij die heerlijkheid al (vgl. Joh. 17:5). Zo kunnen wij Hem nu al zien: niet alleen aan Gods rechterhand, maar ook gekroond met een overwinningskroon. Maar deze uitdrukking kan ook ontleend zijn aan de LXX-vertaling van Ex. 28:2 (de heilige klederen van Aaron zouden tot heerlijkheid en sieraad - of eer - zijn). Dan verwijst het naar de koninklijke en de hogepriesterlijke heerlijkheid (die bij Hem samen vallen).

De dood smaakte betekent dat het sterven niet een uiterlijke zaak was, maar een diepe ervaring die Hij geproefd heeft, met alle bitterheid die daar vanwege de zonde bij hoort.

Door de genade van God: Hij verdiende het niet, wij wel. Het is dus Gods genade jegens ons.

2:10 De *overste leidsman* zien we ook in 12:2 en in Hand.5:31 en 3:15 (daar vertaald met *vorst*). Het is iemand die de loop begint en volbrengt en de anderen daarmee ook naar het eindpunt brengt. *Volmaakte is teleioo* (tot volheid brengen, er zit het woord voor *doel* in) en wordt negen keer gebruikt in Hebreeën: in 5:9, 7:19+28, 9:9, 10:14, 11:40, 12:2 en 12:23.

2:11 *Geheiligd worden* betekent een doorgaand proces dat begonnen is toen Hij ons apart zette voor God. Vgl. de priesters en zie 3:1, 9:13, 10:10,14 en 13:12. *Schaamt Hij zich niet hen broeders te noemen:* vgl. Ps.16:3 en Mat. 12:50.

2:12 Deze aanhaling uit Ps.22 vinden we in die psalm na het lijden: pas dan kan dit werkelijkheid worden, kan Hij ons als zijn broeders beschouwen (zie ook Joh.20:17).

2:13 De twee citaten stammen uit Jes.8 (vs 17 uit de LXX en vs 18). Jesaja zelf is hier een beeld van de Messias.

Kinderen noemt Hij zijn discipelen in Joh.21:5.

2:14 *Op gelijke wijze* is niet op *identieke wijze*, want dat laatste zou ook de zonde insluiten.

Bloed en vlees: een opmerkelijke volgorde, die ingegeven lijkt door het beoogde sterven van Jezus. In de andere volgorde (zoals in Ef.6) gaat het om de strijd tegen mensen.

2:15 *Allen* wordt in vs 16 het *nageslacht van Abraham* en in vs 17 *zijn broeders*.

2:16 *Nageslacht van Abraham:* hier ontbreekt het lidwoord. Zie de Excurs "Voor de Joden of ook voor ons?".

2:17 *Aan zijn broeders gelijk worden:* zoals bij vs 12 opgemerkt, worden we pas broeders na kruis en opstanding. Dit ziet dus vooruit naar dat moment.

Philo schrijft dat de Joodse hogepriester zijn gevoel niet zal tonen - Jezus staat hiermee in scherp contrast.

Verzoening doen staat hier in verband met het afwenden van de toorn van God.

2:18 Wie weerstand tegen de zonde, tegen de verzoeking biedt, lijdt (12:4 en 1Petr.4:1). Zie ook de drievoudige verzoeking die op Hem afkwam: de *aardse* dingen (stenen zijn geen brood), de *wereldse* dingen (geen eer of macht zoeken) en de *godsdienstige* dingen (God niet uitproberen, we weten immers al dat we op Hem mogen vertrouwen).

Ic. 3:1-6 Jezus de Zoon over Gods huis

Na Zoon van God en Mensenzoon is er nu aandacht voor Jezus als de Zoon over Gods huis. Dat wordt in zes verzen uitgewerkt, daarna volgt het tweede intermezzo.

Hoger dan Mozes

We worden opgeroepen naar Hem te kijken, net als in 7:4 en 12:1 (en meer verborgen in 8:1): het is de *richting* van de brief. Na de uitweiding over zijn grootheid als God en Mens is dat ook een logische conclusie (zie het *daarom* in 3:1): naar wie anders kunnen we beter kijken? Hier wordt Hij apostel, hogepriester en Zoon over het huis genoemd en wordt Jezus vergeleken met Mozes. Aan Mozes' grootheid wordt niets afgedaan - maar Jezus is veel groter!

De aanhef zegt: *heilige broeders, deelgenoten van de hemelse roeping*. In H 2 hebben we niet alleen naar de grootheid van de Jezus als de Mensenzoon gekeken, maar tevens gezien hoezeer wij daardoor gezegend zijn. We zijn één gemaakt met Hem, Hij is onze overste leidsman en de hogepriester die ons steeds weer te hulp kan komen. We hebben gelezen dat Hij zich niet schaamt om ons *broeders* te noemen. Logisch om dan van *heilige broeders* te spreken. En als we gelezen hebben dat we verbonden zijn met Hem die nu al met *heerlijkheid en eer gekroond is* en die wacht op het moment dat *alles aan zijn voeten onderworpen* zal zijn, dan zijn we inderdaad *deelgenoten van de hemelse roeping*. Maar die *hemelse roeping* is precies dat waar de lezers van dreigden af te dwalen, terugkerend naar het Jodendom.

Apostel betekent *gezondene* en het wijst ook terug naar 1:1. Het herinnert daarmee ook aan de gelijkenis uit Mat.21 (zie vooral vs 37) en aan Joh. 17:18 en 20:21 (waar de zending van de Zoon door de Vader vergeleken wordt met de zending van de discipelen als apostelen). Het is niet moeilijk om te zien hoezeer *deze* Apostel ver boven alle anderen uitstijgt: zijn afkomst is zoveel hoger, de vervulling van zijn opdracht heeft hij zoveel beter volbracht en zijn taak was zoveel zwaarder. Toch vraagt Hij aan zijn discipelen om hun zending met de zijne te vergelijken. Ons doel mogen we niet lager stellen, al weten we dat onze opdracht niet dezelfde is als wat Hij moest volbrengen en dat we niet zullen kunnen tippen aan de standaard die Hij heeft gezet in het vervullen ervan.

Bij apostel denken we ook aan *afgezant*: iemand die namens een ander een boodschap komt brengen. Jezus was Gods afgezant, Hij toonde de Vader in alles wat Hij deed (vergelijk Joh.5:19-30). Zo kan de opdracht van de discipelen ook worden begrepen als een laten zien Wie hun Zender is. Apostel was ook in zekere zin de functie van Mozes, omdat hij God vertegenwoordigde bij de mensen, door God gezonden was en Gods woorden sprak en doorgaf.

De titel **hogepriester** wordt later uitgewerkt en wordt hier samen met apostel genoemd (Aaron en Mozes vinden we ook samen), met de toevoeging van *onze belijdenis*. Als hogepriester is Jezus ook *onze afgezant* bij God, zodat we in deze ene zin beide kanten zien van zijn middelaarschap. Zonder Hem heeft onze belijdenis geen enkele waarde en kan de inhoud daarvan ook niet worden gegarandeerd. In 2:18 en 4:14 zien we hoezeer we Hem als hogepriester nodig hebben, juist als het moeilijk wordt om onze belijdenis vol te houden.

Deze apostel en hogepriester is Jezus, naar Hem moeten we kijken in de zin van bestuderen wie Hij is: beter en langduriger naar Hem kijken - om tot aanbidding te komen. God heeft Hem aangesteld en Hij vertoont een vanzelfsprekende trouw die vooral hoort bij een Zoon. Voor Joden was Mozes ongeveer de grootste figuur uit het Oude Testament: hij gaf immers de wet! Paulus trekt de trouw van Mozes niet in twijfel (hoewel er momenten van zwakheid bij Mozes waren, eert Paulus hem alleen maar), maar hij was slechts een dienaar. Je kunt een dienaar niet echt vergelijken met de erfgenaam (vgl. Joh.8:35), vooral als deze Zoon ook de *bouwmeester* van het huis blijkt te zijn. Mozes ontving het bouwplan van de tabernakel en was trouw in het uitvoeren daarvan en het doorgeven van alle voorschriften m.b.t. de eredienst. Jezus echter is de ontwerper van de tabernakel en de hele eredienst en offerdienst. Daarbij staat het ontwerp van de tabernakel ook model voor de toekomst. Jezus is niet Gods dienaar maar Gods Zoon. Daarom zit Hij ook aan Gods rechterhand.

BOX 8: Welke rust is hier precies bedoeld?

Joodse gelovigen zullen behalve aan de sabbatsrust ook hebben gedacht aan de rust van het eigen erfdeel. Heel mooi zien we dat in het boek Ruth waar Naomi tegen Ruth zegt: zou ik voor u geen rust zoeken (Ruth 3:1)? Dat betekende niet dat ze niet meer zou hoeven werken, maar dat ze haar plaats in Gods volk kon gaan innemen met een man, een erfdeel en kinderen. De rustplaats is de plek waar je thuishoort, het beloofde land. Niet voor niets staat er hier in 4:8 dat Jozua hen niet in de rust heeft gebracht. Toen de twaalf verspieters terugkwamen, was er ongeloof. Datzelfde ongeloof verhinderde het volk 38 jaar later om het Land van God als rustplaats te kunnen ervaren: Richteren laat dat duidelijk zien. Dus heeft Jozua (Jesus in het Grieks) hen niet in de rust gebracht.

De Ware Jozua brengt de gelovige wel in het Land, op zijn rustplaats, in zijn erfenis. In Hem bezitten we dat al (zo leert Efeze ons: we zijn al gezet in de hemelse gewesten), maar het is ook toekomstig. Maar het ingaan in Kanaän kan niet zonder meer vergeleken worden met ons ingaan in de hemel. Kanaän binnengaan betekent strijd, maar die is er niet als wij de hemel binnengaan - er is geen beijveren meer nodig. Strijden doen we NU nog wel, in de hemelse gewesten, maar die strijd is defensief: voorkomen dat we terrein verliezen (Ef. 6:10-20). Alles is ons al gegeven. Dat zien we in Hebr.4 ook: de rust van Kanaän is ons beloofd, maar er is nog strijd, er is ijver nodig om die rust in te gaan, in bezit te nemen wat ons beloofd (en al geschonken) is.

De sabbat is verbonden met de zevende scheppingsdag. God rustte van zijn scheppingswerk, maar zijn onderhoudende werk ging natuurlijk door. Van die zevende dag wordt geen tijdsbegrenzing gemeld. Op de wekelijkse sabbat moesten de kinderen Israels tot rust komen van hun dagelijkse arbeid. God kwam echt tot rust van zijn scheppingswerk: Hij zag dat het zeer goed was. Dat kunnen wij van onze werken nooit zeggen. De belofte die we hier in de sabbat mogen zien (er blijft een sabbatsrust voor het volk van God), is tot rust komen van **eigen** werken om in **zijn** rust in te gaan.

Wanneer breekt die rust aan: in het vrederijk of op de nieuwe aarde (dus gezamenlijk) of gaat het over de persoonlijke rust? Gezien de manier van spreken in vs 10 en 11, is de persoonlijke

toepassing logischer: het gaat in dit hele gedeelte over ieders verantwoordelijkheid om in de rust in te gaan.

Centraal staat vs 10: "ingaan in **Zijn** (Gods) rust", "tot rust komen van je **eigen** werken" en "evenals God van de zijne". De gelovige gaat niet in in zijn **eigen** rust maar in **Zijn** rust. Het kan dus niet gaan om het stoppen met je arbeid en van een welverdiende rust genieten.

Hoe zit het dan met "evenals God van de zijne"? Betekent dat automatisch dat de eigen werken geen boze of dode werken kunnen zijn (zoals WJO stelt)? Die conclusie lijkt me te snel getrokken. Let op: **eigen** werken staan tegenover **Zijn** rust. Het is hier helemaal niet de vraag of die werken boos, dood of goed zijn - het zijn **eigen** werken. Daarvan komen we tot rust als we **Zijn** rust ingaan en we moeten ons **beijveren** om dat te doen.

Kijk naar wat er gebeurde bij de schepping. De mens is geschapen op de zesde dag, als laatste scheppingsdaad. Voor de mens was de eerste nieuwe dag de zevende dag van de scheppingsweek. Adam kon gelijk de rust van God ingaan: hij hoefde niets te doen, omdat alles al gereed was. Bewerken en bewaren diende vanuit de rust van het volbrachte scheppingswerk te gebeuren. Zo moeten wij ingaan in de rust van God en gaan leven vanuit het volbrachte verlossingswerk.

Niet alles in deze brief is toekomstig. Alle intermezzo's hebben te maken met hoe wij NU handelen - met het oog op wat we straks zullen ontvangen. Dit vinden we in het hele NT: pas straks zal het volmaakt en volkomen zijn, maar we leven nu al in die werkelijkheid van straks door het geloof.

Daarom moeten we ons **beijveren** om in de rust in te gaan door geloofsvertrouwen. Die rust kan nu al ons deel zijn, zoals de Heer zelf zegt in Mat. 11:28-30 - onder zijn juk vinden we rust voor onze ziel. Dan moeten we tot rust komen van onze **eigen** werken, zodat we rust vinden in Hem. Hierdoor zullen we straks in de volle rust ingaan - en mee-regeren, ons erfdeel volledig in bezit nemen. De hemel is in die zin geen rustplaats: we worden aan het werk gezet, maar van dat werk worden we niet moe. Onze lichamen zijn dan verlost en zelf zijn we volkomen toegewijd en rusten volkomen in het werk van de Heer.

IIb. 7:1-28 Jezus als hogepriester voor onze eredienst

Na de onderbreking door dit belangrijke intermezzo keert de schrijver terug naar het onderwerp Melchisedek om het verder uit te werken. Hoofdstuk 7 is geheel gewijd aan de vergelijking tussen Jezus (als de nieuwe Melchisedek) en Aäron en diept uit waarom en in welke opzichten Jezus een betere hogepriester is dan Aäron. We hadden in het vorige deel (*een betere hogepriester*) al zeven redenen gevonden, maar nu wordt meer aandacht geschonken aan wat we kunnen leren van het feit dat Jezus naar de ordening van Melchisedek hogepriester is geworden. Juist vanwege de aankondiging in Ps 110 had een goed kenner van het Oude Testament al veel kunnen weten over zijn bijzondere positie. We kunnen makkelijk drie delen onderscheiden.

IIb1. Beter dan Aaron 7:1-10

In dit gedeelte vinden we een vergelijking tussen Melchisedek en Aäron. Jezus is hogepriester geworden naar de ordening van Melchisedek. Deze koning-priester leefde temidden van afgoderij en verval - daardoor werd Kanaän gekenmerkt - Sodom en Gomorra worden omgekeerd omdat hun goddeloosheid tot de hemel is opgestegen. Zijn optreden komt precies op het juiste moment: voordat Abram de koning van Sodom ontmoet. Hij is priester van de Allerhoogste en dus een vertegenwoordiger van Hem die Abram geroepen had. Laten we de vier manieren waarop Melchisedek boven Aaron uitstijgt, nader bekijken.

1. Melchisedek zegent Abraham na het verslaan van de koningen van het oosten. Om iemand te kunnen zegenen (dat is: niet alleen prijzen, maar echt een zegen schenken), moet je boven iemand staan. Dus staat staat Melchisedek boven Levi en zijn nakomelingen (waaronder Aäron). Zo is Christus hoger dan Abraham - een van de belangrijkste figuren uit het OT (zoals hier staat: *hem die de beloften had*).
2. Dat wordt bevestigd doordat Abram (en in hem Levi en daardoor Aäron) tienden geeft aan Melchisedek. Dat doet hij vrijwillig vanwege wie Melchisedek is, terwijl Levi tienden van het volk heft krachtens de wet. Abram heeft deze man beschouwd als de Vertegenwoordiger van de Allerhoogste, die hem tegemoet kwam op een cruciaal moment - waarna de bijzondere ontmoeting in de nacht volgde waar Abram's geloof tot gerechtigheid werd gerekend (Gen. 15).
3. Dat legt een link met de volgende bijzonderheid: hij is Koning (dat was Aäron niet) met twee titels: gerechtigheid en vrede. Koning van de gerechtigheid is de betekenis van zijn naam, koning van Salem verwijst naar de plaats waar hij regeerde. Bij de Heer is de

vrede niet een compromis, geen verdrag dat je sluit: het is een wezenskenmerk van Hem die tegelijk door en door rechtvaardig is. Hij is *eerst* koning van de gerechtigheid om vervolgens koning van de vrede te worden. Nadat de koningen van het oosten (van Babel) zullen zijn verslagen, zal er een feestmaal zijn dat door Hem zelf wordt aangericht (Jes.25:6) en Hij zal de lof ontvangen voor de overwinning en de zegen uitdelen.

4. Hij blijft priester voor altijd (wat al keer op keer benadrukt was). De schrijver wijst op het ontbreken van zijn geslachtsregister en de afwezigheid van enige vermelding van geboorte en sterven. Daarom lijkt hij op de Zoon van God, wiens priesterschap geen einde neemt en dat is aangekondigd in Ps 110: *gij zijt priester in eeuwigheid naar de ordening van Melchisedek*. Zie hierna.

IIb2. Een betere hoop 7:11-19

In vier stappen wordt verteld waarom het priesterschap naar de ordening van Melchisedek een *beter* priesterschap is, waar een *betere hoop* mee verbonden is:

1. De aankondiging *naar de orde van Melchisedek* in Ps 110 geeft al aan dat het priesterschap van Aäron niet de volmaaktheid kon brengen.
2. Een verandering van priesterschap betekent ook verandering van wet. De wet van Mozes staat in verbinding met het priesterschap van Aäron, dat in allerlei voorschriften een kernrol vervult - Leviticus staat vol met offers en taken van de priesters. Zonder het werk van de priesters kon de wet onmogelijk goed functioneren. Zonder de tienden konden de Levieten en het priesterschap hun werk niet doen (een extra reden waarom hiervoor gesproken werd over de tienden die Levi via Abraham aan Melchisedek gaf). Bijzonder is dat Jezus de vervulling is van alles waar offers en

BOX 12: Aäron en Melchisedek

Beiden zijn een type van de Heer Jezus en vullen elkaar daarin aan. Aäron is de priester met de offerdienst en de dienst in de tabernakel. De offers vormen samen het beeld van Het Offer en de dienst van Aaron is een beeld van hoe Jezus als hogepriester het Offer heeft gebracht en het bloed in het heiligdom heeft gebracht. De tabernakel is een afbeelding van wat er in de hemel is. Zie verder H 8-10.

Melchisedek is het beeld van de Heer Jezus in andere opzichten. Van hem lezen we niets m.b.t. offers of dienst in het heiligdom. Hij is koning en priester van God de Allerhoogste, deelt Gods zegen uit, prijst God en ontvangt tienden. Als beeld van de Heer Jezus verwijst hij naar wat er straks gebeurt als de overwinning over Babel gevierd kan worden aan het begin van het 1000-jarig rijk - als zodanig is hij vooral een beeld van wat Jezus betekenen zal voor de gelovige in de grote verdrukking. Anderzijds is hij ook een beeld voor ons in ons alledaagse geloofsleven: steeds als we een overwinning boeken, is er lof aan God en een zegen van Hem - en geven we van de buit aan Hem.

Maar dit alles is hier niet echt in beeld: het gaat erom dat Jezus hogepriester is geworden naar de **orde** van Melchisedek, verschillend van de orde van Aäron (zoals in Ps 110 aangekondigd).

Merk op dat Jezus de dienst van Aäron (offers en de dienst in de tabernakel) volkomen vervult - veel beter dan Aäron ooit heeft gedaan. Aärons dienst was onvolkomen omdat die afhankelijk was van mensen (net als de wet niet tot volmaaktheid kon brengen omdat die afhing van onze inspanning). Straks zal Hij de dienst van Melchisedek ook vervullen. Maar nu al is Hij van de **orde** van Melchisedek, en dat was nodig omdat die van Aaron onvolkomen was. Als we spreken van **beter dan Aäron** of over een **beter verbond** of een **betere hoop**, betekent dat dat het eerste niet toereikend was - dus niet beter in vergelijking met goed.

- priesterdienst naar verwijzen en tegelijk daarmee die hele offerdienst overbodig maakt.
- Jezus stamt uit Juda: Hij is Koning en Priester, net als Melchisedek. Hij is van een andere orde, is geen nakomeling van Aaron. Nergens in het Oude Testament wordt het priesterschap verbonden met Juda. Als een koning zich ooit verstoutte toch als priester op te treden (zoals Uzzia deed: 2Kron.26:16-21), wordt heel duidelijk dat de zegen des Heren daar niet op rustte: Uzzia werd melaats en bleef dat tot zijn dood. Toch wist de schriftgeleerde van een verbinding tussen koning en priester bij de beloofde Messias. De Spruit wordt in Zacharia 6:11-13 aangekondigd als een priester en een heerser op de troon: *Neem dan zilver en goud en maak een kroon en zet die op het hoofd van de hogepriester Jozua, de zoon van Josadak (...): zie, een man, wiens naam is Spruit (...) hij zal met majesteit bekleed zijn en als heerser zitten op zijn troon; en hij zal priester zijn op zijn troon; heilzaam overleg zal er tussen hen beiden zijn.* Toch zou de Messias niet uit Levi spruiten, maar uit de tronk van Isai. Daaruit zien we dat de Messias ook zijn voorafschaduwing vindt in de priester uit de stam van Levi, terwijl Hij zelf priester wordt naar een andere orde - die van Melchisedek.

- Hij is priester tot in eeuwigheid krachtens een onvergankelijk leven: Hij heeft de dood overwonnen en zich daarmee bijzonder geschikt getoond.

Dat leidt tot een duidelijke conclusie. De wet kon mensen niet tot volmaaktheid leiden (vanwege de zwakheid van de vleeselijke mens en dat gold ook voor Aäron) en wordt hier daarom zwak en nutteloos genoemd. Daartegenover staat niet een nieuwe wet (hoewel er sprake is van verandering van wet) maar een *betere hoop*. Door die nieuwe hoop kunnen we echt tot God naderen. Er is immers een Priester die voor altijd zijn werk kan blijven doen en die de dood heeft overwonnen. Weg met zwakte, nutteloosheid en vruchteloosheid (in principe).

IIb3. Een beter verbond 7:20-28

Met deze nieuwe Hogepriester is een nieuw verbond ingegaan. Dit is een *beter* verbond:

- Jezus is priester geworden met een eed van God. Het citaat uit Psalm 110 is de plechtige aankondiging van een nieuwe benoeming: *de Heer heeft gezworen en het zal Hem niet berouwen.* Deze plechtige belofte maakt ook duidelijk dat het vorige priesterschap niet voldeed (dat was zonder eed begonnen) - met de zekerheid dat *deze* priester wel zal voldoen.

Ile3. Ingaan in het heiligdom 10:19-25

Dit gedeelte past de gevolgen van het betere offer toe op ons leven in en met het heiligdom. Vier maal vinden we (in vs 22-25: elk vers eenmaal) *laten wij*, een oproep tot handelen, vooraf gegaan door het feit van de vrije toegang - nader uitgelegd en beginnend met *daar wij dus*. We worden er opnieuw aan herinnerd dat deze brief geschreven is om de aangesproken christen-joden te waarschuwen om niet terug te vallen, maar te leven vanuit de geweldige realiteit van de Betere Persoon. Hierna vinden we weer een ernstige waarschuwing in het vierde intermezzo.

Het begint met een *vrijmoedigheid om in te gaan*: de conclusie van het voorgaande en in zekere zin het hoogtepunt van de brief: door het geweldige en complete Offer zijn wij priesters geworden en mogen we naderen in het nieuwe heiligdom, waar de voorhang is gescheurd en de genadetroon volledig toegankelijk. Maar deze conclusie is zo geformuleerd (*daar wij dus .. laten wij ...*) dat het haast een tussenzin is, terwijl de nadruk bijna ligt op de *voorwaarden* enerzijds (vervuld door onze Heer) en de *vermaningen* anderzijds.

Vrijmoedigheid

De beschreven vrijmoedigheid geldt niet alle mensen of alle kinderen van Israël. Het gaat om *wij*, om *broeders*. Dat is niet bedoeld om de kring te vernauwen, maar om die nauwkeurig af te bakenen. In het OT kon niet iedereen naar binnen gaan en ook nu is dat voorbehouden aan priesters, al wordt die uitdrukking in deze brief niet expliciet gebruikt - omdat de nadruk ligt op Hem als De Priester. Het bijzondere van het nieuwe verbond is dat *elke broeder* mag naderen (waarbij broeder ook zuster inhoudt). Wat wij doen in het heiligdom wordt hier niet verklaard. We kunnen denken aan reukwerk (dat altaar hoort bij het binnenste heiligdom) en aan andere aspecten van de priesterdienst. Dat vraagt een aparte studie; hier zijn de voorwaarden en de vermaningen onderwerp.

Het *dus* hier slaat in eerste instantie terug op vers 14: we zijn geheiligd, voor altijd volmaakt, geschikt om als priesters dienst te doen. Dus mogen we het heiligdom binnengaan, in de kracht (of op grond van) hetzelfde bloed als waardoor Jezus zelf eens voor altijd is binnengegaan. Er is geen ander offer meer nodig, want het volmaakte offer is al gebracht en het heiligdom is al ingewijd door het bloed van dat offer.

BOX 21: Het voorhangsel - gescheurd?

Mat.27:51, Mark.15:38 en Luk.23:45 verhalen ons dat het voorhangsel in de tempel scheurde toen Jezus stierf. Daarom is het logisch dit voorhangsel te vereenzelvigen met zijn vlees, terwijl in het vorige vers ook "door het bloed" wordt genoemd. Het gaat om het gegeven leven en het Offer dat werd gebracht - dat blijft altijd zichtbaar voor ons en daarvan moeten we ons altijd bewust zijn als we naderen tot God. Ook in Op.5 zien we het Lam staan als geslacht.

Zolang Hij op aarde als de volmaakte mens leefde, was de toegang tot God gesloten. Zijn volmaaktheid bracht ons niet bij God, integendeel: het scheidde ons juist van God. De voorhang met alle kleuren toont de heerlijkheid van Hem en de cherubs daarop afgebeeld spreken van Gods oordeel (Gn3:24). Nee: door zijn leven en zijn voorbeeld komen we niet dicht bij God - dat kan pas op het moment dat deze voorhang scheurt, als Hij sterft onder Gods oordeel in onze plaats.

*Dat bij het sterven van Jezus de voorhang van de tempel scheurde (en niet van de tabernakel), bracht sommige uitleggers ertoe om te veronderstellen dat het in 10:20 niet over het gescheurde voorhangsel gaat. Dat lijkt nogal onlogisch: voor de Joden waren tabernakel en tempel één. Het schijnt dat de onderdelen van de tabernakel in de ruimtes onder de tempel zijn gebracht, juist om die eenheid te benadrukken¹. Het is van het grootste belang te zien dat we alleen door een **gescheurd** voorhangsel naar binnen kunnen, doordat Hij gestorven is, zijn Leven gegeven heeft.*

Vervolgens wordt gesproken over een *nieuwe en levende weg*. Er is als het ware een nieuwe route geopend. We hoeven niet meer te stoppen bij het voorhangsel en alles op de weg die we naar binnen volgen, herinnert ons aan Hem en aan zijn Offer. Dat geldt ook voor het voorhangsel: dat is niet weg, maar *gescheurd*. Het wordt hier vereenzelvigd met *zijn vlees*. Waarschijnlijk moeten we dat hier lezen als het lichaam dat Hij heeft aangenomen om daarin te kunnen lijden. De kandelaar in het heiligdom werpt licht op deze dingen en op wat er in het binnenste heiligdom aanwezig is. Hij heeft deze *nieuwe weg* ingewijd, dat is een *levende weg*. Het is een weg die bewandeld moet worden, maar die ook een *Persoon* voorstelt. Niet voor niets heeft Hij zichzelf de *Weg* genoemd. Hij is de *Levende*, de *Opgestane*, de *Overwinnaar*, degene die de eredienst leidt, onze dienst heiligt

Intermezzo 4 (10:26-39)

Wij zouden niet zo snel het woordje *want* gebruiken zoals hier in vs 26, zo vlak na de vermaning om de onderlinge bijeenkomst niet te verzuimen. Het gaat over *moedwillig zondigen*, over *de Zoon van God met voeten treden*, het *smaden van de Geest van de genade* en een *vreselijke verwachting van oordeel*. De hele brief is enerzijds een portret van de *Betere Persoon* en de *Betere Hoop* die met het volgen van Hem verbonden is en anderzijds een waarschuwing tegen het verlaten van dit *Betere Pad*.

De achtergrond van de vermaning

Let op hoe er hier geredeneerd wordt. De uitdrukkingen *kennis van de waarheid ontvangen hebben* en *na verlicht te zijn* tonen dat er van onwetendheid geen sprake is: de aangesprokenen weten waar het over gaat, wat de waarheid is. Maar weten is niet voldoende: je moet er ook naar handelen. Er zijn twee opties: òf je kiest voor strijd en lijden en gemeenschap met allen die vervolgd worden (uitziend naar de betere toekomst en weet hebbend van een *beter en blijvend bezit*) òf je kiest voor het mijden van die strijd en dat lijden. Dan kies je niet alleen voor een handiger en aangener leven *nu*, maar ook verwerp je daarmee de Heer.

Niet dat Paulus dacht dat zijn lezers dat zouden willen doen. Zie 6:9 en 10:39. Hij herinnert hen eraan dat ze eerder heel wat strijd en lijden hadden doorstaan en met anderen daarin hadden meegedeeld (met mogelijk gevolgen voor henzelf). Ze wisten dat ze een *beter en blijvend bezit* in het vooruitzicht hadden, waardoor ze zelfs roof van bezittingen hadden kunnen doorstaan - met blijdschap door de droefheid heen. Juist daarom zou het zo merkwaardig zijn om de kant van de vervolgers te kiezen en je niet langer te willen vereenzelvigen met de broeders.

Het verwerpen van de Heer is veel ernstiger dan het verwerpen van de wet van Mozes - waar al de doodstraf op stond. Jezus is immers hoger dan Mozes, het nieuwe verbond is beter dan het oude, gegrond op betere beloften en gebaseerd op een beter offer. Je verwerpt dan de Zoon van God (er staat zelfs *met voeten getreden*), beledigt de Geest (van de genade - je komt namelijk terug op de aangeboden genade) en je doet alsof het bloed van Jezus net is als ieder ander bloed. Er zijn dus drie getuigen tegen je.

Samenkomen is vrezen voor vervolging

In de context van het leven van christen-joden destijds kon het bezoeken van de samenkomsten je vervolging en minachting van de kant van je volksgenoten opleveren. Het was een belijdenis op zich: ik hoor inderdaad bij deze volgelingen van Jezus - zelfs als dat mede-gelovigen uit de heidenen zijn. Het mijden van de onderlinge bijeenkomsten betekende een breuk met je mede-christenen en verloochening van de Heer. De ernst van het positie-kiezen komt hier sterk naar voren en in dat kader moeten we de in felle kleuren geschetste oordeelsprediking lezen. Dit is wat er met Gods tegenstanders gaat gebeuren (vs 27) - wil je daarbij horen of met hen compromissen sluiten?

Volharding en vrijmoedigheid

In vs 35 vinden we voor de tweede maal *vrijmoedigheid*. Nu lijkt de betekenis ruimer dan in vs 19: durven leven als christen, in geloof te wandelen. Dat doen we vanuit de prachtige positie die Hij ons geschonken heeft (en waar vs 19vv van spreekt); we vrezen de vervolging niet. Dat vraagt volharding, maar er wacht een grote beloning. Het ontvangen van Gods belofte is niet onvoorwaardelijk, zo blijkt uit vs 36. God verwacht dat we vrijmoedig zijn wil doen en volharding tonen. Natuurlijk is er vergeving en herstel als we struikelen, maar dat is niet het onderwerp. Onze Heer mag verwachten dat we door geloof leven, want dat doet een rechtvaardige: het is *het* kenmerk. Onttrekken en een andere weg opgaan, hoort niet bij het leven van een gelovige. De vraag die hier op ons afkomt, is of we bij Hem willen horen of niet - ook al zijn de gevolgen daarvan niet mals en zelfs zwaar. Het geloof kijkt echter verder - en daar gaat heel H 11 over.

III Jezus de overste leidsman

In dit laatste hoofddeel kijken we hoe Jezus ons in de praktijk van ons leven helpt om werkelijk door het geloof te leven. Dit onderwerp is al aangeduid in 10:38 en wordt nu verder uitgewerkt. Nu we weten dat we in volle vrijheid in mogen gaan in het hemelse heiligdom en dat Hij onze Grote Priester is die voor ons bidt en pleit en ons helpt onze dienst als priesters te verrichten, kunnen we in volle vrijmoedigheid door het leven gaan, het avontuur van het geloof aangaan. We weten dat we werkelijk vergeving ontvangen hebben: ons geweten is vrij. Als altijd in deze brief is er de toekomst die ons toelacht en ons helpt om te volharden. Centraal staat het voorbeeld van onze Heer zelf: zie 12:2. Hij zelf heeft alle geloof en volharding getoond en gaat ons voor. De hoop als een anker der ziel reikt tot binnen het voorhangsel, omdat Hij daar al is (6:20).

Eerst onderzoeken we hoe in het Oude Testament mensen door het geloof hebben geleefd en ongelofelijke dingen hebben kunnen doen - omdat ze vooruit keken. Deze wolk van getuigen moedigt ons aan om achter Jezus aan te gaan. Straks zullen we die hele vergadering van gelovigen ontmoeten voor de troon van God.

IIIa. 11:1-40 De wolk van getuigen: leven door het geloof in de praktijk

Dit hoofdstuk verhaalt ons van het geloofsgetuigenis van velen die in vroeger tijden op God hebben vertrouwd. We kunnen dit verdelen in vieren: eerst vanaf de schepping tot en met Noach (vs 1-7), dan over de aartsvaders en vooral over Abraham (vs 8-22), vervolgens over Mozes en het ingaan in het land (vs 23-31) en het vierde deel vat de rest van de getuigen samen en trekt een eindconclusie (vs 32-40). Dit hoofdstuk is een opsomming van levende werken - tegenover de eerder genoemde dode werken (9:14). Het zit vol met geloof in actie.

Verder krijgen we inzicht in wie God echt is en hoe we met Hem in geloof kunnen leven. Een verkeerd beeld van Wie Hij is en hoe Hij handelt in relatie tot ons, zorgt voor verkeerde verwachtingen. In het verband van deze brief gaat het om de zichtbare versus de onzichtbare werkelijkheid. Vanuit het Oude Testament waren de Hebreeën gewend aan zichtbare, aardse zegeningen. De Godsmannen (en vrouwen) uit Genesis tot en met Kronieken (het laatste boek uit het Hebreeuwse OT) keken verder dan die zichtbare werkelijkheid. De lezers van deze brief hadden daar zelf ervaring mee (10:34,35) en al eerder was hun aandacht op de onzichtbare werkelijkheid gevestigd (2:9 en 6:18-20). De schrijver wil hun oog van het aardse Jeruzalem met zijn zichtbare tempeldienst (dat lag onder het oordeel en zou binnenkort verwoest worden, Mat.24:2) richten naar de hemelse werkelijkheid en de toekomst: omhoog en vooruit. Dat hadden de gelovigen onder de oude bedeling ook gedaan. Het betere zit niet in de zichtbare dingen.

Kernbegrippen uit dit hoofdstuk

Niet zien (1,3,7,13,...) - vgl. 2Kor.4:18
 God geloven op zijn woord (3,6,7,11,..)
 Gehoorzamen (7,8,18,28,...)
 Vreemdelingen (9,13,25,...)
 Verwachting (10,20,21,22,...)
 Niet vrezen (23,27,32,...)
 Beproevingen (32-40)

Ila1. De schepping tot Noach (11:1-7)

Dit eerste deel valt in twee delen uiteen. Eerst vinden we grondbeginselen (vs 1-3) en daarna drie voorbeelden van gelovigen: Abel, Henoeh en Noach. We vinden hier de impact van het levendmakende Woord (waardoor de schepping tot stand kwam), de toegang tot de gemeenschap met God via het offer (Abel), de verborgen omgang met de levende God (Henoeh) en het geloof in het komende oordeel (Noach).

Kernprincipes van het geloof

Hier wordt uitgelegd waar het in leven door het geloof om gaat - geen alomvattende uitspraken over geloof, maar belangrijke kernprincipes:

1. Geloof en hoop zijn nauw met elkaar verbonden. De hoop van een christen is niet een vaag *misschien gaat dit nog wel eens gebeuren*, maar een zekerheid, een uitzien naar dat wat God heeft beloofd. Dat vraagt vertrouwen in Degene die die belofte gedaan heeft en daarom vinden we in vs 1 dit principe:

IIId. Jezus buiten de poort 13:1-25

Terwijl deze brief zonder enig briefhoofd begint, eindigt hij wel als een echte brief. Dit hoofdstuk heeft alle kenmerken van de slotopmerkingen die we in veel brieven van Paulus tegenkomen. Het is alsof de schrijver nog even een aantal zaken wil zeggen die buiten het eigenlijke kader van de brief vallen. Dat geldt niet voor vs 10-14: dat gedeelte heeft een duidelijke link met het thema van dit bijbelboek. Laten we de verzen maar op geordende wijze langslopen.

Zorg (vs 1-3)

Op drie manieren worden de lezers aangespoord om de broederlijke gemeenschap te beoefenen. Het begint met de *broederliefde*. In het Griekse woord (*philadelphia*) zit een woord voor liefde dat ook met *genegenheid* kan worden vertaald. Het is logisch om elkaar lief te hebben, want we hebben dezelfde Vader en hebben allen het nieuwe leven ontvangen. Het is dat we ertoe moeten worden aangespoord - maar dat heeft te maken met het feit dat we nog in het vlees zijn en soms naar het vlees handelen.

Gastvrijheid (*philoxenia*: liefde tot vreemdelingen) is een Bijbels basisprincipe en hoort bij het leven van de rechtvaardige. Het lijkt het enige kenmerk waaraan wij herkennen dat Lot een rechtvaardige was - het herbergen van engelen doet aan hem (en aan Abraham) denken. Maar *sommigen* doet vermoeden dat het vaker is voorgekomen. Juist in moeilijke tijden en omstandigheden is herbergzaamheid nodig.

In vs 3 komt de vervolging dichterbij. De Hebreeën hadden zelf het nodige meegemaakt en het was belangrijk dat ze zich bleven identificeren met gevangenen en gemartelden. Er wordt niet gesproken over gebed, maar het *alsof u medegevangen was* en *alsof u ook zelf in het lichaam mishandeld was* geeft een goede basis om te bidden. Ongetwijfeld was er ook de zorg voor de gevangenen - voorzover binnen hun bereik - gevangenen waren daar veelal (deels) van afhankelijk. Je identificeren met gevangenen door hen te bezoeken en voor hen te zorgen, kon je in problemen brengen.

Huwelijk (vs 4)

Het huwelijk staat al heel lang onder druk, het is altijd een speerpunt van de duivel geweest om daarin te stoken en mensen daar minder over te laten denken. Dat kunnen we op twee manieren doen, hetzij door ascese te promoten (en niet trouwen te koppelen aan ambten in de gemeente bv), hetzij door te stellen dat het helemaal niet van belang is dat je 'voor de wet' trouwt.

Maar het huwelijk is een beeld van Christus en de gemeente en van God en Israel! Het huwelijk als instituut dient bij ons in ere te zijn: wij als christenen moeten het hoog houden - niet doen of het onbelangrijk is. Het is door de Heer zelf ingesteld en vindt zijn basis in de scheppings-ordering. Het huwelijk kan ook van binnenuit bedreigd worden. Het is opvallend hoe vaak in de brieven over overspel en hoererij gesproken wordt: het is blijkbaar een groot gevaar. De uitspraak die vs 4 afsluit, is bijzonder sterk: *God zal oordelen*. Daaruit moeten we niet de conclusie trekken dat op dit terrein in de gemeente geen tucht hoeft te worden uitgeoefend - het geeft veeleer de ernst van de situatie aan: aan het eind volgt een oordeel over deze zaken door God, daaraan valt niet te ontkomen.

We dienen onderscheid te maken tussen hoererij en overspel. Van overspel is alleen sprake bij *getrouwde* mensen die seksueel contact buiten hun huwelijk hebben - in dit vers aangegeven als *huwelijksleven onbezoedeld*. Van hoererij is sprake in alle overige gevallen, dus ook bij mensen die voorhuwelijkse gemeenschap hebben of zonder te trouwen gaan samenwonen: *huwelijk in ere*. Als we het huwelijk in ere willen houden, hoort de huwelijksluiting erbij: het onder getuigen verlaten van je vader en moeder om je vrouw aan te hangen. Pas dan kan het één-vlees- worden beleefd worden, wat meer is dan de geslachts-gemeenschap: het is echt je leven samen delen en als eenheid naar buiten treden.

Wandel (vs 5/6)

Vs 5 en 6 hebben te maken met vertrouwen op de Heer. Op heel wat plaatsen in het NT vinden we de waarschuwing voor geldzucht (of hebzucht). De Heer zelf sprak over de Mammon in dit verband: je kunt niet God dienen en de Mammon, twee heren dienen is onmogelijk. Daarom wordt hebzucht afgodendienst genoemd. In plaats van zucht naar meer is er tevredenheid: genoeg nemen met de omstandigheden en dat veronderstelt vertrouwen op de Heer die zijn trouw aan ons

13:7 Voorgangers is *hègoumenoi* waarvan ons woord hegemonie is afgeleid. Het gaat om leidinggevenden, niet om mensen die ons zijn voorgegaan. Het betekent zoiets als *leider die voorop gaat, de gids*. Denk aan Stefanus (Hand.7) en Jakobus, die in 62 is gestenigd. Dit woord wordt gebruikt in Mat. 2:6 (Jezus), Luk.22:26, Hand.7:10 (Jozef) en 15:22 (Judas en Silas).

13:8 Deze uitspraak is vergelijkbaar met Gods Naam *Ik ben die Ik ben*. Ook in Jesaja vinden we een en andermaal dat Hij zegt dezelfde te zijn, te blijven (41:4, 43:10, 46:4, 48:12). *Tot in eeuwigheid* is eigenlijk *in alle eeuwen*, dus onafhankelijk welke tijdperken nog volgen: er komt geen einde aan zijn onveranderlijkheid.

13:9 Vgl. Ef.4:14,15, Kol.2:8 en 16vv.

13:10 De uitdrukking *zij die de tabernakel dienen* slaat op de priesters die nog in Jeruzalem in de tempel hun dienst verrichtten (de tempel is niets anders dan de voortzetting van de tabernakel) en op allen die daarmee verbonden willen zijn. Dat zijn dus de mensen die aan het oude bestel willen

vasthouden. Zij hebben geen plaats in het nieuwe bestel en hebben daarom geen recht om van het altaar te eten.

13:15 Voor lofoffers zie Lev.7:12vv. Vrucht der lippen komt uit Hos.

14:3 (LXX), waar de SV leest *varren van de lippen* - weer een klein verschil met de LXX. Zie *offers van de lippen* in Ps.50:14,23 en 51:18vv. Vgl. Ef.5:19,20, Kol.3:16

13:16 Vgl. Ps.40:7, 51:19 en Hos. 6:6.

13:17 Paulus geeft ons een bijzonder voorbeeld van toewijding: Hand.20:31, 2Kor.6:5 en 11:28.

13:18 *Voor ons* kan slaan op Paulus en zijn medewerkers (zoals Timoteus), maar ook op de voorgangers van vs 17: het is logisch voor christenen om voor hun voorgangers te bidden: dat brengt hen ook in een betere verhouding tot elkaar.

13:19 *Des te overvloediger* slaat op het bidden: hoe meer we daarin volharden, hoe meer de Heer kan doen.

13:20 God van de vrede: zie Fil.4:9. *Eeuwig verbond*: zie Ez.37:26.

13:21 Dit vers lijkt inhoudelijk nogal op Rom.12:1,2. Het gaat om een rijkdom van het wandelen in Gods weg: *volmaken, al het goede,*

welbehaaglijk: dit maakt duidelijk hoezeer er altijd ruimte is om te groeien.

Hem zij de heerlijkheid slaat op (de drie-enige) God.

13:22 Blijkbaar verwachtte Paulus niet dat alles wat hij had geschreven ook zonder meer zou worden aangenomen. En hij had nog meer willen zeggen.

13:23 Dit vers maakt de brief persoonlijk en is een argument te meer om aan Paulus als schrijver te denken. Hier leren we dat ook Timoteus gevangen gezeten heeft.

13:24 Blijkbaar is de brief vanuit Italië geschreven, mogelijk vanuit Rome.

13:25 Genade heeft een brede betekenis, het gaat zeker niet alleen om kwijtschelding van zonde en ontvangen van eeuwig leven: het gaat ook over de kracht die we dagelijks nodig hebben om met de Heer te wandelen temidden van alle moeiten in ons leven. Ook die hulp van de Heer hebben we trouwens niet verdiend.

Belangrijkste geraadpleegde werken:

J. Calvin	On the Epistle of St. Paul to the Hebrews (Calvin commentaries)	
R. Liebi	The Messiah in the Temple	2012
L. Morris	Hebrews (in the Expositors Bible Commentary)	1981
W.J. Ouweneel	Wij zien Jezus, bijbelstudies over de Brief aan de Hebreeën	1982
Studiebijbel Nieuwe Testament (digitale versie)		2005

Veel heb ik ook te danken aan:

1. De bespreking van de Brief aan de Hebreeën tijdens de najaarsconferentie in Voorburg (2009-2013)
2. De bespreking van de Brief aan de Hebreeën in de plaatselijke bijbelkring
3. G.H. Kramer, die de ruwe versie kritisch en nauwgezet heeft doorgenomen

HEBREEËN

De brief aan de Hebreëen neemt een bijzondere plaats in temidden van de boeken van het Nieuwe Testament. Als geen ander bijbelboek legt deze brief de link met het Oude Testament. Het is geschreven aan Joodse christenen die voor de vraag stonden wat hun positie moest zijn - enerzijds ten opzichte van hun Joodse landgenoten en anderzijds ten opzichte van de christenen. In die tijd (niet zo lang voordat Jeruzalem door de Romeinen werd ingenomen en verwoest - in 70 AD) kostte het heel wat om christen te zijn. Vervolging van christenen gebeurde ook door Joden. Joodse christenen vroegen zich dus waar hun loyaliteit lag en hoe het leven als christen (als volgeling van de Here Jezus) zich verhiel tot wat God in het Oude Testament had laten opschrijven.

De kern van de brief is wie Jezus is: Zijn heerlijkheid wordt breed uitgemeten, als Zoon, als Hogepriester en als Overste Leidsman. In alles is Hij hoger, meer en beter en dat geldt ook voor de roeping en de toekomst van de christen. Een goed verstaan van deze brief is essentieel voor de discussie rond de plaats van het Oude Testament (met de Wet, de Offers en de Feesten) voor de christen. Wat is de betekenis van de schaduwbeelden en waarin verschilt de werkelijkheid in Christus hiervan? De brief bevat ook enkele moeilijk te begrijpen onderdelen m.b.t. de behoudenis - kun je weer verloren gaan als je eenmaal christen bent geworden?

Dit commentaar gaat niet diep in op allerlei voorvragen, maar probeert een goede en overzichtelijke bespreking van de tekst te bieden. Naast een algemene lijn is er ook ruimte voor nadere toelichting van bepaalde begrippen en uitlegkundige vragen. Kleiner gezet is de vers voor vers bespreking van details die in de lijn van het verhaal niet of onvoldoende aan bod komen.

Voor deze studie heeft de auteur dankbaar gebruik gemaakt van een reeks van commentaren, die veelal meer informatie over de voorvragen bieden. De voornaamste geraadpleegde werken staan vermeld op p 79.

EEN BIJBELCOMMENTAAR DOOR K. FIEGGEN
